

DarülmuaUlliminden Eğitim Faköltelerine

Türkiye’de Öğretmen Yetiştiren Kurumlar

Cemil ÖZTÜRK



Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK

**Darülmualiminden Eğitim Fakültelerine
TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR**

ISBN 978-625-8656-14-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Eylül 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

PROF. DR. CEMİL ÖZTÜRK

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
EPDAD – EFAK Başkanı

Prof. Dr. Cemil Öztürk, 1963 yılında Ordu'nun Gülyalı ilçesine bağlı Anbarcılı köyünde doğdu. 1985'te Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Tarih-Coğrafya Öğretmenliği Programı'ndan mezun oldu. 1991'de *Atatürk Devrinde Öğretmen Yetiştirme Politikası ve Öğretmen Yetiştiren Kurumlar* başlıklı teziyle doktora derecesini aldı. Tezi, Türk Tarih Kurumu tarafından *Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası* (1996) adıyla yayımlandı; genişletilmiş ikinci baskısı ise Yeditepe Yayınları arasında *Atatürk Devrinde Öğretmen Yetiştirme | Görüşler, Politikalar ve Kurumlar* (2023) adıyla okurlarla buluştu. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde 1988'de araştırma görevlisi, 1996'da doçent ve 2001'de profesör oldu. Türkiye Cumhuriyeti tarihi, eğitim tarihi, tarih eğitimi ve sosyal bilgiler eğitimi alanlarında bilimsel çalışmalar yaptı; 13'ü kitap olmak üzere toplam 118 esere imza attı. Çalışmalarında disiplinlerarası bir yaklaşım benimsedi. Marmara Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesinde lisans ve lisansüstü düzeyde dersler verdi. 35 doktora tezini yönetti; 80'in üzerinde yüksek lisans tezine danışmanlık yaptı.

Bilimsel faaliyetlerin kurumsallaşması ve sürdürülebilirliği için çeşitli görevler üstlendi. Eğitim Fakülteleri Dekanlar Konseyi (EFDEK) kurucu başkanlığı (2012-2013); Öğretmenlik Eğitimi Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (EPDAD) kuruluş çalışmaları yürütücülüğü (2011-2013) ve Yönetim Kurulu Başkanlığı (2014-2024); Eğitim Fakülteleri Akreditasyon Kurulu (EFAK) Başkanlığı (2025-); Sosyal Bilgiler Eğitimcileri Birliği Derneği (SBEB) kurucu başkanlığı (2001-2009) ve onursal başkanlığı; Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi kuruculuğu ve eş editörlüğü; Marmara Üniversitesinde dekanlık dâhil çeşitli yönetim görevleri; YÖK Öğretmen Yetiştirme Çalışma Grubu üyeliği (2009-2013, 2015-) ve Yükseköğretim Kalite Kurulu değerlendirciliği (2016-) bu görevlerden bazılarıdır. Eğitim, bilim ve topluma hizmet alanlarındaki katkıları dolayısıyla çeşitli kurum ve kuruluşlardan ödülleri aldı.

Modern Türkiye tarihi, eğitim tarihi, öğretmen yetiştirme, kalite güvencesi ve akreditasyon alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir.

Evli ve iki çocuk babasıdır.

ÖN SÖZ

Türkiye’de öğretmen yetiştirme meselesi, yalnızca eğitim tarihimizin bir konusu değil; aynı zamanda modernleşme tecrübemizin, devlet-toplum ilişkilerimizin ve insan yetiştirme ideallerimizin merkezi meselelerinden biridir. Tanzimat’tan bugüne uzanan süreçte öğretmen yetiştiren kurumlar, farklı dönemlerin ihtiyaçlarına, imkânlarına ve zihniyet dünyasına göre yeniden şekillenmiş; kimi zaman öğretmen açığını kapatma arayışının, kimi zaman da öğretmenlik mesleğini bilimsel ve mesleki temeller üzerinde güçlendirme çabasının odağında yer almıştır.

Bu eser, modern eğitimin doğuş ve gelişim süreci içinde Türkiye’de öğretmen yetiştiren kurumların tarihini bütüncül bir bakışla ele almaktadır. İlk Osmanlı öğretmen okulu Dârülmualimîn’in açılışından itibaren farklı öğretim kademeleri ve alanları için kurulan kurumlar; tarihsel gelişimleri, teşkilat ve idarî yapıları, öğretim kadroları, öğrencileri, programları, eğitim-öğretim uygulamaları ve fizikî imkânları bakımından incelenmektedir. Böylece kitap, öğretmen yetiştirme tarihini yalnızca kronolojik bir kurumlar dizisi olarak değil, eğitim politikalarının süreklilik ve kırılma noktalarını görünür kılan analitik bir çerçeve içinde değerlendirmektedir.

Türkiye’nin öğretmen yetiştirme tecrübesi, nicelik ile nitelik arasındaki denge arayışının da tarihidir. Özellikle yaygın eğitim ihtiyacının hızla arttığı dönemlerde öğretmen arzını karşılamak için çeşitli geçici veya hızlandırılmış çözümler gündeme gelmiş; buna karşılık öğretmenlik mesleğinin kurumsal kimliğini, meslekî standartlarını ve akademik niteliğini güçlendirmeye yönelik önemli adımlar da atılmıştır. Bu nedenle öğretmen yetiştiren kurumların tarihi, yalnızca geçmişte kalmış bir kurumlar tarihi değil, bugünün eğitim politikalarını anlamak ve geleceğe daha sağlıklı yön vermek için vazgeçilmez bir başvuru alanıdır.

Elinizdeki çalışma, geniş kaynak kullanımı, kurum temelli yaklaşımı ve öğretmen yetiştirme sisteminin uzun tarihsel seyrini birlikte değerlendiren yapısıyla alandaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Arşiv belgeleri, resmî yayınlar ve ilgili literatürden beslenen bu kapsamlı inceleme; öğretmen okullarından yüksek öğretmen okullarına, köy enstitülerinden eğitim enstitülerine, eğitim fakültelerinden çağdaş öğretmen eğitimi tartışmalarına kadar uzanan geniş bir birikimi sistematik biçimde okuyucuya sunmaktadır.

Prof. Dr. Cemil Öztürk’ün uzun yıllara dayanan akademik birikimi ve eğitim tarihi alanındaki çalışmaları, bu kitabın en güçlü yönlerinden birini oluşturmaktadır. Yazar, öğretmen yetiştirme kurumlarını yalnızca kuruluş tarihleri ve idarî düzenlemeleriyle sınırlı biçimde ele almamakta; bu kurumların toplumun değişen ihtiyaçları, devletin eğitim anlayışı, meslekleşme süreci ve modernleşme hedefleri içindeki yerini de tartışmaktadır. Bu yönüyle eser, eğitim tarihçileri kadar öğretmen eğitimcileri, politika yapıcılar, lisansüstü araştırmacılar ve öğretmenlik mesleğinin tarihi temellerini kavramak isteyen bütün okuyucular için değerli bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

Öğretmen yetiştirme alanında kalıcı ve sürdürülebilir politikalar geliştirebilmek, ancak bu alanda birikmiş tarihî tecrübeyi doğru okumakla mümkündür. Geçmişteki başarıları, eksiklikleri, süreklilikleri ve kesintileri birlikte değerlendiren bu kitap, Türkiye’de öğretmen yetiştirme meselesinin bugünkü tartışmalarına tarihsel derinlik kazandırmakta; aynı zamanda geleceğe yönelik arayışlar için sağlam bir düşünme zemini sunmaktadır.

Bu bakımdan Türkiye’de Öğretmen Yetiştiren Kurumlar, yalnızca bir eğitim tarihi çalışması olarak değil, öğretmenlik mesleğinin Türkiye’deki kurumsal hafızasını yeniden hatırlatan ve bu hafızayı bugünün sorunlarıyla ilişkilendiren temel eserlerden biri olarak okunmalıdır. Kitabın, öğretmen yetiştirme tarihimize dair daha derinlikli araştırmalara ilham vermesini; eğitim politikalarının tarihi bilinçle değerlendirilmesine katkı sağlamasını temenni ederim.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iv
-------------	----

GİRİŞ: KÜRESEL MİRASA KISA BİR BAKIŞ

I. Kuramsal Zemin	2
II. Öğretmen Yetiştiren Kurumların Küresel Gelişim Evreleri.....	3
A. Usta–Çırak Modeli	3
B. Normal Okullar Dönemi	7
C. Öğretmen Kolejleri, Devlet Denetimi ve Profesyonelleşme	9
D. Üniversite Temelli Öğretmen Eğitiminin Yükselişi ve Eğitim Bilimlerinin Kurumsallaşması	12
E. Okul Temelli Öğretmen Eğitimi	13
F. 21. Yüzyılda Dijitalleşme, Küreselleşme ve Veri Temelli Öğretmen Eğitimi	15
III. Sonuç	16

1. KISIM OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİME ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR

1. BÖLÜM İMPARATORLUK DÖNEMİ'NDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİME ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR

I. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Kısa Bir Bakış	19
II. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Öğretmen Yetiştirme.....	22
A. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Öğretmen Yetiştirmenin Genel Özellikleri.....	22
B. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumlar	27
1. İlköğretime Öğretmen Yetiştirmenin Doğuşu: Dârümuallimîn-i Sibyan.....	27
2. Taşrada Öğretmen Yetiştirme: Taşra Dârümuallimîn ve Dârümuallimâtı	29
3. Dârümuallimîn-i Âliye'de İptidâî Öğretmeni Yetiştirme: Dârümuallimîn-i Âliye sibyan/İptidâî Şubesi.....	40
4. İlköğretime Kadın Öğretmen Yetiştirme: İstanbul Dârümuallimâtı Sibyan Şubesi.....	52
5. Anaokulu Öğretmeni Yetiştirme: Ana Muallime Mektebi.....	66

2. BÖLÜM

TBMM HÜKÜMETİ DÖNEMİ’NDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİME ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR

I. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Genel Bir Bakış.....	69
II. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Öğretmen Yetiştirme.....	70
A. İlköğretime Öğretmen Yetiştirmenin Genel Özellikleri.....	70
B. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumlar	72
1. İptidâi Dârülmuallimin ve Dârülmuallimatlar.....	72
2. Başka Kaynaklardan Öğretmen İstihdamı	77

3. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ’NDE MEB’E BAĞLI OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİM ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN KURUMLAR

I. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Kısa Bir Bakış (1923-1982)	78
II. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Öğretmen Yetiştirme.....	81
A. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretime Öğretmen Yetiştirmenin Genel Özellikleri.....	81
1. Okul Öncesine Öğretmen Yetiştirmenin Genel Özellikleri.....	82
2. İlköğretime Öğretmen Yetiştirmenin Genel Özellikleri.....	82
B. MEB’e Bağlı Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar	84
1. Ana Muallim Mektepleri	84
2. Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu	86
3. Kız Meslek Liseleri	86
4. Yüksek Öğretim Kurumlarında Okul Öncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirme.....	88
5. Diğer Kaynaklar	88
C. İlköğretim Öğretmeni Yetiştiren Kurumların İki Gruba Ayrılması	89
D. Genel İlköğretim Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar.....	90
1. İlköğretmen Okulları	90
2. İki Yıllık Eğitim Enstitüleri: Eğitim Enstitüsü Sınıf (İlkokul) Öğretmenliği Bölümü	126
E. Köy Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar	145
1. Köy Muallim Mektepleri.....	145
2. Köy Eğitim Kursları.....	152
4. Köy Öğretmen Okulları.....	160
5. Köy Enstitüleri.....	165
F. Yaygın Eğitim ve Alan Dışından Öğretmen Atama	178
1. Yedek Subay Öğretmenler	178
2. Muvakkat Öğretmenler	178
3. Mektupla Öğretmen Yetiştirme	178
4. Hızlandırılmış Programla Öğretmen Yetiştirme.....	179
5. Öğretmen Askerlik Uygulaması.....	180
6. Öğretmenlik Formasyon Programları	180
7. Alan Dışından Atanan Öğretmenler.....	181

2. KISIM ORTAÖĞRETİME ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

4. BÖLÜM İMPARATORLUK DÖNEMİ'NDE GENEL ORTA ÖĞRETİME ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

I. Genel Orta Öğretime Kısa Bir Bakış	184
II. Genel Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme	189
A. Genel Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirmenin Özellikleri	189
B. Öğretmen Yetiştiren Kurumlar	191
1. Dârülmuallimin-i Rüşdi	191
2. İstanbul Dârülmuallimâtı'nda Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme	198
3. Dârülmuallimin-i Âliye'de Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme	204
C. Diğer Kaynaklar	211

5. BÖLÜM CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE MEB'E BAĞLI ORTA ÖĞRETİME ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR

I. Genel Orta Öğretime Kısa Bir Bakış	212
II. Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme	214
A. Ortaöğretim Öğretmeni Yetiştirme Politika ve Uygulamalarının Genel Özellikleri	214
1. Ortaöğretim I. Kademeye Öğretmen Yetiştirmenin Genel Özellikleri	215
2. Ortaöğretim II. Kademeye Öğretmen Yetiştirmenin Genel Özellikleri	217
B. Ortaöğretim Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar	218
C. Ortaöğretim I. Kademe/İlköğretim II. Kademeye Öğretmen Yetiştiren Kurumlar	218
1. Musiki Muallim Mektebi	219
2. Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü - Gazi Eğitim Enstitüsü (1926-1938)	227
3. Üç Yıllık Eğitim Enstitüleri	243
D. Ortaöğretime/Ortaöğretimin II. Kademesine Öğretmen Yetiştirme	265
1. Yüksek Öğretmen Okulu: Bir Eş Zamanlı Program Uygulama Örneği	265
2. Deneme Yüksek Öğretmen Okulu	286
3. Son Nesil Yüksek Öğretmen Okulları	287
E. Diğer Öğretmen Yetiştirme Modelleri	296
1. Gece Eğitimi ve Mektupla Eğitim	296
2. Hızlandırılmış Programlar	296
3. Diğer Fakülteler ve Pedagojik Formasyon Kursları	297

3. KISIM

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİME ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

6. BÖLÜM

İMPARATORLUK DÖNEMİ’NDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİME ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR

I. Meslekî ve Teknik Eğitime Kısa Bir Bakış	300
II. Meslekî ve Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştirme.....	302

7. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ’NDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİME ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR

I. Meslekî ve Teknik Öğretime Genel Bir Bakış.....	303
II. Meslekî ve Teknik Eğitim Öğretmeni Yetiştirme	304
A. Meslekî ve Teknik Eğitim Öğretmeni Yetiştirmenin Genel Özellikleri.....	305
B. Meslekî ve Teknik Eğitim Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar.....	307
1. Kız Teknik Öğretmen Okulu - Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	307
2. Erkek Teknik Öğretmen Okulları - Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulları.....	334
3. Kadın Meslek Öğretmen Okulu - Kız Sanat Öğretmen Okulu - Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	354
4. Erkek Sanat Öğretmen Okulu - Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu.....	364
5. Ticaret Öğretmen Okulu - Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	377
6. Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu.....	390
7. Yüksek İslâm Enstitüleri	402
8. Hasanoglan Yüksek Köy Enstitüsü	403
C. Diğer Öğretmen Kaynakları.....	405
1. Yurt Dışına Öğrenci Gönderme	405
2. Yurt Dışından Öğretmen Getirme	406
3. Yardımcı Öğretmenlik Sınavları.....	407
4. Alan Dışından Öğretmen Atama	407

4. KISIM

ÜNİVERSİTELERDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

8. BÖLÜM

ÜNİVERSİTELERDE ÖĞRETMEN YETİŞTİREN FAKÜLTELER VE YÜKSEKOKULLAR

I. Okul Öncesi, İlköğretim ve Genel Ortaöğretimin Gelişimine Kısa Bir Bakış.....	411
II. Okul Öncesi, İlk ve Orta Öğretime Aynı Kurumda Öğretmen Yetiştirme	411
A. Eğitim Fakülteleri ve Eğitim Yüksekokulları	411
1. Eğitim Fakülteleri	412
2. Eğitim Yüksekokulları.....	507
III. Üniversitelerde Meslekî Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştiren Kurumlar	519

9. BÖLÜM

EĞİTİM FAKÜLTELERİ DIŞINDA ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE DİĞER KAYNAKLAR

I. Aynı Üniversitede Eğitim Fakültesinden Başka Birimlerde de Öğretmen Yetiştirme	528
A. Bazı Ülkelerde Eğitim Fakülteleri Dışında Öğretmen Yetiştirme	528
B. Türkiye’de Eğitim Fakülteleri Dışında Öğretmen Yetiştiren Kurumlar	528
1. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları	529
C. Eğitim Fakültesi Bulunmayan Üniversitelerin Alan Fakültelerinde Öğretmen Yetiştirme	537
D. Alan Fakültelerinde Sertifika Programları Açarak Öğretmen Yetiştirme	538
1. 1997 - 1998 Yapılanmasına Kadar Alan Fakültelerinde Öğretmen Yetiştirme	539
2. Alan Fakültelerinde Yeni Pedagojik Formasyon Dönemi (2009-2010)	542
III. Alan Fakülteleri Mezunlarına Yönelik Öğretmenlik Eğitimi Uygulamaları	546
A. Arka Plan: Ulusal ve Uluslararası Birikim	546
B. Ardışık Program Modeli: Tezsiz Yüksek Lisans ve Pedagojik Formasyon Programları	548
1. Tezsiz Yüksek Lisans Program	548
2. Pedagojik Formasyon Sertifikası Programları	551

10. BÖLÜM

ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEYLE İLGİLİ BAZI GELİŞMELER

I. Öğretmen Yetiştirmede İşbirliği ve Koordinasyon	556
A. Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi - Öğretmen Yetiştirme Çalışma Grubu	557
B. Eğitim Fakülteleri Dekanlar Konseyi (EFDEK)	559
II. Eğitim Fakültelerinin Akreditasyonu	568
A. İlk Akreditasyon Çalışmaları	568
B. EFDEK’in Akreditasyon Çalışmaları ve EPDAD’ın Kuruluşu	569
III. Öğretmen Yetiştirmede Arz – Talep Dengesi ve Alan Fakültelerinin Sistemdeki Yeri Sorunu	570
A. Tarihsel Zemin	571
B. İstihdam Daralmasının Eğitim Fakülteleri Üzerindeki Etkileri	572
C. Fen – Edebiyat Fakültelerinin Öğretmen Yetiştirmeye Dair Talepleri	572
D. EFDEK’in Fen - Edebiyat Fakültelerinin Taleplerine Dair Görüşleri	578
E. YÖK’ün Yeni Pedagojik Formasyon Kursları Düzenlemesi 5 Nisan 2012 Tarihli Yeni Bir Sistem Tartışmasının Doğuşu	579
IV. Ulusal Öğretmen Strateji Belgesi	585

11. BÖLÜM

**SONUÇ YERİNE: GEÇMİŞTEN GELECEĞE TÜRKİYE’DE ÖĞRETMEN
YETİŞTİRME ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

I. Tarihsel Birikim.....	589
A. Çağdaşlık	590
1. Çağı Yakalama.....	590
2. Model Geliştirme.....	591
B. Geleneksizlik/Kurumsallaşamama	592
C. Nicelik – Nitelik İkilemi/Çıkmazı	593
II. Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Bugünkü Durumu	593
A. Merkezi Yönetim: Politika Oluşturma, İşbirliği ve Eşgüdüm	593
B. Öğretmen Yetiştirme Sistemi.....	595
1. Sistemin Durumu: Yeniden Kurma, Değişim ve Belirsizlik.....	595
2. Kurumsal Açıdan Eğitim Fakülteleri	598
3. Sistemin Değerlendirilmesi: Akreditasyon	605
III. Geleceğe İlişkin Öneriler	606

BİBLİYOGRAFYA	607
Arşiv Belgeleri.....	607
Resmî Basılı Belgeler	608
Basılı Olmayan Belgeler.....	612
Sürelî Yayınlar	612
Kitaplar ve Makaleler	618
Basılmamış Tebliğler	624
Tezler	624
Web Tabanlı Kaynaklar.....	624
Görüşme ve Anket Uygulaması.....	626

EKLER	628
Ek – 1: Türkiye Öğretmen Yetiştirme Tarihi Kronolojisi	628
Ek – 2: Açıklamalı Eğitim Fakülteleri Kronolojisi	632

GİRİŞ:

KÜRESEL MİRASA KISA BİR BAKIŞ

Öğretmen yetiştiren kurumların ortaya çıkışı, dünya eğitim tarihinin önemli dönüm noktalarından biridir. Öğretmenlik, bilenin bilmeyene öğretmesi temeline insanlık tarihinin en eski toplumsal rollerinden biri olsa da öğretmen yetiştirmenin kurumsal bir nitelik kazanması görece yeni bir gelişmedir. Bu durum, öğretmen eğitiminin yalnızca eğitimin felsefi ve kurumsal temelleriyle değil; aynı zamanda sosyolojik, politik, ekonomik ve kültürel koşullarla da yakından ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim öğretmen yetiştiren kurumların evrimi, toplumların modernleşme süreçleri, devletlerin eğitim politikaları ve bilimsel bilginin gelişimiyle birlikte şekillenmiştir.

Bu bölüm, öğretmen yetiştiren kurumların tarihsel gelişimini inceleyen çalışmanın kavramsal ve kuramsal zeminini oluşturmaktadır. Bu çerçevede öğretmen eğitiminin farklı toplumlarda neden değişik kurumsal biçimler kazandığı, bu süreci belirleyen temel dinamiklerin neler olduğu ve öğretmen yetiştirme tarihinin hangi kuramsal yaklaşımlarla açıklanabileceği ele alınmaktadır. Böylece izleyen bölümlerde incelenecek usta-çırak modeli, normal okullar, öğretmen kolejleri, üniversite temelli öğretmen eğitimi, II. Dünya Savaşı sonrası genişleme, profesyonelleşme, okul temelli modeller ve dijitalleşme süreçleri için bütünlüklü bir genel bakış sunulmaktadır.

Öğretmen eğitiminin tarihsel gelişimi literatürde genellikle üç ana eksen üzerinden ele alınmaktadır: kurumsallaşma, profesyonelleşme, devlet politikaları ve toplumsal dönüşüm. Kurumsallaşma, öğretmen eğitiminin usta-çırak modelinden normal okullara, oradan öğretmen kolejlerine ve nihayet üniversitelere taşınmasını ifade eder. Profesyonelleşme, öğretmenliğin bir meslek olarak tanımlanması, mesleki standartların oluşturulması ve öğretmen eğitiminin bilimsel temellere dayandırılması sürecidir. Devlet politikaları ve toplumsal dönüşüm ise öğretmen yetiştirme süreçlerinin finansmanı, denetimi, standartları ve yapısal değişimleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir.